

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Леонова В. І.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ
ТА ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК**

**Для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 231 «Соціальна робота»**

Одеса – 2022

УДК: 377.3:384-78(075.8)

*Рекомендовано до друку вченою радою Університету Ушинського
(протокол № 1 від 29 вересня 2022 р.)*

Рецензенти:

Боделан М. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Національного університету «Одеська політехніка»;

Віщукаєва К. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Леонова В. І.

Методичні рекомендації з проходження навчальних та виробничих практик [для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 231 «Соціальна робота»]. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 35 с.

Методичні рекомендації з проходження навчальних та виробничих практик мають на меті надати здобувачам вищої освіти практичну допомогу в організації практики й оформленні звітної документації. Методичні рекомендації включають перелік питань та документів, що повинен опанувати студент під час проходження навчальних та виробничих практик; етапи та завдання проходження практики; порядок складання, оформлення і захисту звітної документації. Методичні рекомендації можуть бути використані здобувачами вищої освіти спеціальностей 231 «Соціальна робота», а також викладачами закладів вищої освіти

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ОСНОВНІ ВИДИ ПРАКТИК за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка».....	5
2. НАВЧАЛЬНА (ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА) ПРАКТИКА.....	9
3. НАВЧАЛЬНА (СОЦІАЛЬНО-ВОЛОНТЕРСЬКА) ПРАКТИКА....	13
4. ВИРОБНИЧА (СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА) ПРАКТИКА.....	17
5. ВИРОБНИЧА (СОЦІАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНА) ПРАКТИК.....	22
6. ВИРОБНИЧА (ПСИХОЛОГІЧНА) ПРАКТИКА.....	27
7. ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИКИ ЗДОБУВАЧІВ.	30
8. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ.....	31
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	32

ВСТУП

У сучасних умовах в Україні здійснення практичної підготовки бакалаврів соціальної роботи має свої особливості, які зумовлені специфікою процесу становлення і розвитку соціальної роботи в Україні та професії соціального педагога/працівника. Суттєвим є практичне навчання бакалаврів, зорієнтоване на формування необхідних професійних умінь і навичок, становлення стійкої мотивації активної професійної діяльності. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст. передбачає в найближчі роки суттєві зміни в підходах до підготовки сучасного спеціаліста – освіченої людини, творчої особистості, професійно підготовленої до інноваційної діяльності, орієнтованої на останні досягнення педагогічної науки і практики. Сучасний соціальний працівник у нових умовах організації навчально-виховного процесу покликаний експериментувати, здійснювати творчий пошук ефективних, нестандартних підходів до вирішення педагогічних проблем, уміти запроваджувати новітні технології навчання, оригінальні педагогічні ідеї, інноваційні методи, прийоми і форми організації пізнавальної діяльності. Мова йде про професійну культуру фахівця соціально-педагогічної сфери, його професіоналізм як цілісного суб'єкта, активного, творчого, такого, що вміло поєднує колективну діяльність та індивідуальну творчість. Значний потенціал у формуванні професійної культури майбутнього фахівця соціальної роботи полягає в організації неперервної практичної підготовки студентів на протязі всього його навчання у закладі вищої освіти. Практика дозволяє закріпити засвоєні знання, оволодіти навичками професійної діяльності, формувати ту своєрідність, яка вирізняє фахівця професіонала. Цей факт визначає необхідність пошуку шляхів вдосконалення практики студентів – майбутніх соціальних педагогів/працівників. Специфіка підготовки бакалаврів соціальної роботи вимагає особливої ґрунтовної практичної підготовки. Студенти факультету початкового навчання спеціальності «Соціальна робота» Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» згідно навчального плану проходять наступні види практик у різних соціальних та соціально-педагогічних закладах.

Одним із основних завдань освітньо-професійної програми «Соціальна педагогіка» є забезпечення безперервності навчання здобувачів, поглиблення теоретичних та практичних (фахових) знань й умінь з вивчених дисциплін та формування практичних умінь та навичок в професійній діяльності.

Наскрізна програма практики здобувачів за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка» (освітній рівень – «перший (бакалаврський)») є основним навчально-методичним документом, що визначає усі аспекти проведення практики, забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практики, його системність, неперервність і послідовність підготовки здобувачів.

**ОСНОВНІ ВИДИ ПРАКТИК
за освітньо-професійною програмою
«Соціальна педагогіка»**

Шифр за ОПП	Вид практики	Кількість кредитів(годин)	Семестр	Тривалість у тижнях
ПК 3.01	Навчальна (ознайомлювальна)	4 (120)	2	4 тижні
ПК 3.02	Навчальна (соціально-волонтерська)	5 (150)	4	5 тижні
ПК 3.03	Виробнича (соціально-виховна)	4 (120)	6	4 тижні
ПК 3.04	Виробнича (соціально-технологічна)	4 (120)	7	4 тижні
ПК 3.05	Виробнича (психологічна) практика	4 (120)	8	4 тижні

Під час реалізації практик за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка» формуються такі ПРН:

І рік навчання

ПРН 20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

2 рік навчання

ПРН 11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

3 рік навчання

ПРН 06 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних

стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

4 рік навчання

ПРН 03 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 06 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 10 Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПРН 11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22 Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

4 рік навчання (психологічна)

ПРН 01 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН 03 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 04 Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

ПРН 05 Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПРН 06 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 09 Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

ПРН 10 Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПРН 11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 18 Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.

НАВЧАЛЬНА (ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА) ПРАКТИКА

за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка»

Мета навчальної (ознайомлювальної) практики - формування професійної позиції соціального педагога, стилю поведінки, світогляду, професійної етики; аналіз та вивчення особливостей роботи соціального педагога в установах різного типу. Місце проведення практики – загальноосвітні заклади освіти, дошкільні навчальні заклади, соціально-реабілітаційні центри, школи-інтернати, притуки тощо. Ознайомлювальна практика – перший вид практик в навчальному процесі, що є особливим видом навчальних занять, безпосередньо спрямованих на професійно-практичну підготовку студентів. Практика дає студентам можливість осмислити майбутню професійну діяльність, розвинути професійну допитливість, сформувати початковий інтерес у науково-дослідній сфері. Під час ознайомлювальної практики студенти мають можливість ознайомитися з особливостями роботи соціального педагога в організації, ознайомитися з основними методами роботи соціального педагога, таких як спостереження, бесіда, анкетування, паспортизація тощо, мають можливість вивчити функції та особливості роботи соціального педагога в організаціях.

Очікувані результати навчання

ПРН 20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв’язання.

ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної (ознайомлювальної) практики мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність: ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 5. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні компетентності (ФК):

ФК 6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.

Завдання ознайомлювальної практики: сприяти розвитку у студентів предметно-теоретичних, інформаційно-дослідницьких та методичних компетенцій і формувати відповідні компетенції, у тому числі:

- поглибити та закріпити теоретичні знання, отримані при вивченні різних курсів з соціальної педагогіки: «Вступ до спеціальності», «Основи соціалізації особистості», «Педагогіка»;
- ознайомитись із специфікою роботи соціального педагога в установах різного типу, з його функціональними обов'язками, планом і умовами роботи, документацією;
- отримати необхідний педагогічний досвід у роботі з дітьми різного віку.

Тематика завдань з (ознайомлювальної) практики:

1. Спостерігати за діяльністю соціального працівника (соціального педагога) та здійснити аналіз його діяльності.
2. Підібрати методичні матеріали та сценарії соціально-виховних заходів (2 заходи).
3. Вивчити та скласти зразок учнівського колективу
4. Підготувати та взяти участь у проведенні бесіди з батьками.
5. Провести соціально-виховні заходи (2 заходи).
6. Ознайомитись з планом роботи соціального педагога.
7. Підготувати щоденник студента-практиканта.
8. Підготувати звіт щодо проходження соціально-педагогічної (ознайомлювальної) практики.
9. Підготувати презентацію на підсумкову конференцію.

**Розподіл балів за видами діяльності здобувачів
під час навчальної (ознайомлювальної) практики**

№	Види завдань	Кількість балів	Оцінює	
			Керівник практики від установи (організації)	Керівник практики від ВНЗ
I. Робота студента-практиканта як соціального працівника (соціального педагога) з вихованцями		Максимальна кількість балів: 35		
		з них:		

1.1	Спостереження за діяльністю соціального працівника (соціального педагога) та здійснення аналізу його діяльності	1-10		
1.2	Підбір методичних матеріалів та сценарію соціально-виховного заходу №1	1-10		
1.3	Підбір методичних матеріалів та сценарію соціально-виховного заходу №2 (конкурси, ігри тощо)	1-15		
II. Виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студента		Максимальна кількість балів: 15		
		з них:		
2.1	Ознайомлення з планом роботи соціального педагога	1-5		
2.2	Вивчення учнівського колективу	1-5		
2.3	Підготовка та участь у проведенні бесіди з батьками за необхідністю	1-5		
III. Проведення залікових соціально-виховних заходів (2 заходи)		Максимальна кількість балів: 40		
		з них:		
3.1	Проведення соціально-виховного заходу № 1	1-20		
3.2	Проведення соціально-виховного заходу № 2	1-20		
IV. Оформлення звітної документації (рівень відповідності звітної документації вимогам програми, захист результатів практики)		Максимальна кількість балів: 10		
		з них:		
4.1	Щоденник студента-практиканта	1-5		
4.2	Захист результатів практики у вигляді усного звіту з критичним аналізом підсумків практики	1-5		
ВСЬОГО:		100 балів		

Вимоги до звітної документації

Під час проходження навчальної (ознайомлювальної) практики студенти готують такі матеріали:

1. Письмовий звіт про проходження навчальної (ознайомлювальної) практики, підписаний безпосередньо керівником від бази практики та завірений печаткою навчального закладу.

2. Щоденник навчальної (ознайомлювальної) практики
3. Комплект матеріалів навчальної (ознайомлювальної) практики:
 - аналіз діяльності соціального працівника (соціального педагога).
 - методичні матеріали та сценарії соціально-виховних заходів (2 заходи).
 - методика вивчення учнівського колективу
 - план-сценарій бесіди з батьками
 - план роботи соціального педагога
 - виконані індивідуально-дослідні завдання
 - фото-, відео-матеріали про проходження практики;
 - презентація про проходження навчальної (ознайомлювальної) практики.

НАВЧАЛЬНА (СОЦІАЛЬНО-ВОЛОНТЕРСЬКА) ПРАКТИКА за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка»

Основною метою навчальної (соціально-волонтерської) практики

є оволодіння уміннями організовувати і проводити оздоровчу, соціально-виховну, просвітницьку діяльність, дозвілля дітей та підлітків в умовах неформальних груп, об'єднань, клубів, загонів; закріплення, розширення та поглиблення професійних знань, удосконалення вмінь та навичок, набутих під час попередньої практики.

Очікувані результати навчання

ПРН 11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної (соціально-волонтерської) практики мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність: ІК-1. Здатність розв'язувати комплексні завдання та практичні проблеми у галузі освіти та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, умінь та професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК 5. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети

ЗК 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Спеціальні (фахові, предметні компетентності (ФК):

ФК 7. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

ФК 10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Під час навчальної (соціально-волонтерської) практики здобувачі вищої освіти виконують наступні завдання:

1. Вивчити тимчасовий дитячий колектив та скласти психолого-педагогічну характеристику на учня.
2. Підібрати матеріали до сценаріїв волонтерських заходів (2 заходи).
3. Відвідати та здійснити аналіз волонтерських заходів соціального педагога й однокурсників
4. Навчитися укладати календарно-тематичний план роботи тимчасового дитячого колективу
5. Підібрати навчально-дидактичний, наочний матеріал до волонтерських заходів (2 заходи).
6. Провести волонтерські заходи (2 заходи).
7. Підготувати щоденник студента-практиканта.
8. Підготувати звіт щодо проходження навчальної (соціально-волонтерської) практики.
9. Підготувати презентацію на підсумкову конференцію

Розподіл балів за видами діяльності здобувачів під час навчальної (соціально-волонтерської) практики

№	Види завдань	Кількість балів	Оцінює
<i>I. Виконання соціально-виховної роботи з вихованцями в умовах установи</i>		Максимальна кількість 40 з них:	
1.1	Вивчення тимчасово дитячого колективу та складання психолого-педагогічної характеристики	1-5	Керівник від бази практики і керівник практики з фаху
1.2	Підбір матеріалів до сценарію волонтерського заходу № 1	1-15	
1.3	Підбір матеріалів до сценарію волонтерського заходу № 1	1-15	
1.4	Відвідування та здійснення аналізу волонтерських заходів соціального педагога й однокурсників	1-5	

II. Виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студента		Максимальна кількість 30 з них:	керівник практики з фаху
2.1	Укладання календарно-тематичних планів роботи тимчасового дитячого колективу	1-10	
2.3	Добір навчально-дидактичного, наочного матеріалу та іншого матеріалу до волонтерських заходів	1-10	
2.4	Виступ з доповіддю на науково-методичній конференції за підсумками практики	1-10	
III. Заліковий соціально-виховний захід		Максимальна кількість 20	керівник практики з фаху
Проведення волонтерського заходу № 1		1-10	
Проведення волонтерського заходу № 1		1-10	
IV. Оформлення звітної документації (рівень відповідності звітної документації вимогам програми, захист результатів практики)		максимальна кількість 10 з них:	
4.1	Щоденник студента-практиканта	1-5	
4.2	Захист результатів практики у вигляді усного звіту з критичним аналізом підсумків практики	1-5	
ВСЬОГО		100	

Вимоги до звітної документації

Під час проходження навчальної (соціально-волонтерської) практики студенти готують такі матеріали:

1. Письмовий звіт про проходження навчальної (соціально-волонтерської) практики, підписаний безпосередньо керівником від бази практики та завірений печаткою навчального закладу.
2. Щоденник навчальної (соціально-волонтерської) практики.
3. Комплект матеріалів навчальної соціально-педагогічної (ознайомлювальної) практики:

- характеристики на учня.
- методичні матеріали та сценарії волонтерських заходів (2 заходи).
- аналіз волонтерських заходів соціального педагога й однокурсників
- методика вивчення учнівського колективу
- календарно-тематичний план роботи тимчасового дитячого колективу
- виконані індивідуально-дослідні завдання
- фото-, відео-матеріали про проходження практики;
- презентація про проходження навчальної (соціально-волонтерської) практики.

ВИРОБНИЧА (СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНА) ПРАКТИКА

за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка»

Основною метою виробничої (соціально-виховної) практики є закріплення теоретичних знань в галузі соціальної педагогіки, та вдосконалення комплексу професійних умінь відповідно до обраної спеціалізації під час самостійної роботи (як стажер) на посаді соціального педагога. Під час практики студенти накопичують матеріал для написання курсового дослідження (проводять констатуючий експеримент, співбесіди з вчителями та учнями, тестування тощо), а також виконують інші завдання. Студент-практикант працює як з дитиною в соціально-педагогічному закладі, так і з її найближчим оточенням - родиною, школою, колективом ровесників, організаціями (правоохоронними, медичними, соціальними, освітніми), з якими комплексно співпрацює дана соціальна служба.

Очікувані результати навчання

ПРН 06 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних

стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22 Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту **виробничої (соціально-виховної)** практики мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність: ІК-1. Здатність розв'язувати комплексні завдання та практичні проблеми у галузі освіти та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, умінь та професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети

ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні компетентності (ФК):

ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК 10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Під час виробничої (соціально-виховної) практики здобувачі вищої освіти виконують наступні завдання:

1. Вивчити дитячий колектив та скласти зразок соціального паспорту класу.
2. Розробити сценарії соціально-виховних заходів(2 заходи).
3. Провести соціально-виховні заходи.
4. Укласти календарно-тематичні плани роботи соціального педагога.
5. Розробити алгоритм соціально-виховних заходів.
6. Підібрати навчально-дидактичний, наочний та інший матеріал для розробки соціально-виховних заходів.
7. Підготувати виступ з доповіддю на підсумковій конференції.
8. Провести аналіз соціально-виховних заходів, що впроваджувалися.
9. Підготувати протоколи діагностичних матеріалів вихованця.
10. Підготувати щоденник студента-практиканта.
11. Підготувати результати практики у вигляді усного звіту з критичним аналізом підсумків практики

**Розподіл балів за видами діяльності здобувачів
під час виробничої (соціально-виховної) практики**

№	Види завдань	Кількість балів	Оцінює	
			Керівник практики від установи (організації)	Керівник практики від ВНЗ
I. Виконання соціальної діяльності з вихованцями		Максимальна кількість балів: 40		
		з них:		
1.1	Вивчення дитячого колективу та складання зразка соціального паспорту класу	1-5		
1.2	Розробка сценарію соціально-виховного заходу(№1)	1-10		
	Розробка сценарію соціально-виховного заходу(№2)	1-10		
1.3	Проведення соціально-виховних заходів	1-10		
1.4	Проведення аналізу соціально-виховних заходів, що впроваджувалися	1-5		
II. Виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студента		Максимальна кількість балів: 30		
		з них:		
2.1	Укладання календарно-тематичних планів роботи соціального педагога	1-5		
2.2	Розробка алгоритму соціально-виховних заходів	1-10		
2.3	Добір навчально-дидактичного, наочного та іншого матеріалу для розробки соціально-виховних заходів	1-10		
2.4	Виступ з доповіддю на підсумковій конференції	1-5		

III. Заліковий комплект завдань		Максимальна кількість балів: 20		
		з них:		
3.1	Протоколи діагностичних матеріалів вихованця	1-20		
IV. Оформлення звітної документації (рівень відповідності звітної документації вимогам програми, захист результатів практики)		Максимальна кількість балів: 10		
		з них:		
4.1	Щоденник студента-практиканта	1-5		
4.2	Захист результатів практики у вигляді усного звіту з критичним аналізом підсумків практики	1-5		
ВСЬОГО:		100 балів		

Вимоги до звітної документації

При проходженні виробничої (соціально-виховної) практики студенти готують такі матеріали (після закінчення проходження практики студенти протягом **п'яти днів** подають керівнику практики таку документацію):

1. Письмовий звіт про проходження виробничої (соціально-виховної) практики, підписаний безпосередньо керівником від бази практики та завірений печаткою навчального закладу.
2. Щоденник виробничої (соціально-виховної) практики.
3. Комплект матеріалів виробничої (соціально-виховної) практики:
 - характеристика на дитячий колектив;
 - матеріали анкетування та тестування вихованців з обов'язковим аналізом результатів і висновками щодо проведених форм опитування (не менше 5-ти);
 - плани-сценарії проведених соціально-виховних заходів (2 заходи) - (фото або відео фіксація проведених соціально-виховних заходів додається обов'язково) (Зразки наведено в навчальному посібнику) [6].

- виконані індивідуально-дослідні завдання.
- фото-, відео-матеріали про проходження практики;
- презентація про проходження виробничої (соціально-виховної) практики.

ВИРОБНИЧА (СОЦІАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНА) ПРАКТИКА за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка»

Основною метою виробничої (соціально-технологічної) практики є оволодіння студентами методиками і технологіями соціально-педагогічної діяльності. Формування професійно-значущих і професійно-особистісних якостей. Навчально-технологічна практика бакалаврів з соціальної педагогіки є одним з основних етапом у системі їх практичної підготовки.

Виробнича (навчально-технологічна) практика передбачає формування професійно значущих і професійно особистісних якостей. Проходить навчально-технологічна практика у дитячих притулках, міських кризових центрах, благодійних фондах, загальноосвітніх закладах.

Педагогічний компонент проходження навчально-технологічної практики полягає у формуванні особистості майбутнього соціального педагога, застосуванні ним теоретичних знань у практичній діяльності, засвоєння професійних умінь, набуття, вивчення та аналіз професійного досвіду. Педагогічний компонент містить в собі знання та уміння, якими повинен оволодіти студент-практикант.

Очікувані результати навчання

ПРН 03 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 06 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 10 Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПРН 11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.

ПРН 22 Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту **виробничої (соціально-технологічної)** практики мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність: ІК-1. Здатність розв'язувати комплексні завдання та практичні проблеми у галузі освіти та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, умінь та професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети

ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні (фахові, предметні компетентності (ФК):

ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

ФК 10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

Під час виробничої (соціально-технологічної) практики здобувачі вищої освіти виконують наступні завдання:

Скласти зразок соціального паспорту класу.

2. Розробити і провести виховні години з елементами тренінгу соціально-педагогічного спрямування (2 заходи).

3. Відвідати та здійснити аналіз соціально-виховних заходів, що впроваджувалися соціальним педагогом і однокурсниками

4. Укласти календарно-тематичні плани роботи соціального педагога.

5. Розробити алгоритм соціально-педагогічних технологій.

6. Підібрати навчально-дидактичний, наочний та інший матеріал для розробки виховних годин з елементами тренінгу соціально-педагогічного спрямування.

7. Підготувати презентацію на підсумкову конференцію з критичним аналізом підсумків практики.

8. Підготувати протоколи діагностичних матеріалів щодо технології соціальної роботи з важковиховуваним учнем.

9. Підготувати щоденник студента-практиканта.

10. Підготувати звіт щодо проходження виробничої (соціально-технологічної) практики.

**Розподіл балів за видами діяльності здобувачів
під час виробничої (соціально-технологічної) практики**

№	Види завдань	Кількість балів	Оцінює	
			практики від установи (організації)	Керівник практики від ВНЗ
I. Виконання соціальної діяльності з вихованцями		Максимальна кількість балів: 40		
		з них:		
1.1	Складання зразка соціального паспорту класу	1-10		
1.2	Розробка і проведення виховної години з елементами тренінгу соціально-педагогічного спрямування (№1)	1-10		
	Розробка і проведення виховної години з елементами тренінгу соціально-педагогічного спрямування (№2)	1-10		
1.3	Відвідування та здійснення аналізу соціально-виховних заходів, що впроваджувалися соціальним педагогом і однокурсниками	1-10		
II. Виконання індивідуальних завдань, самостійна робота студента		Максимальна кількість балів: 30		
		з них:		
2.1	Укладання календарно-тематичних планів роботи соціального педагога	1-5		
2.2	Розробка алгоритму соціально-педагогічних технологій	1-10		
2.3	Добір навчально-дидактичного, наочного та іншого матеріалу для розробки виховних годин з елементами тренінгу соціально-педагогічного спрямування	1-10		
2.4	Виступ з презентацією на підсумковій конференції з	1-5		

	критичним аналізом підсумків практики			
III. Заліковий комплект завдань		Максимальна кількість балів: 20		
		з них:		
3.1	Протоколи діагностичних матеріалів технологій соціальної роботи з важковиховуваним учнем	1-20		
IV. Оформлення звітної документації (рівень відповідності звітної документації вимогам програми, захист результатів практики)		Максимальна кількість балів: 10		
		з них:		
4.1	Щоденник студента-практиканта	1-5		
4.2	Звіт щодо проходження виробничої (соціально-технологічної практики)	1-5		
ВСЬОГО:		100 балів		

Вимоги до звітної документації

При проходженні виробничої (соціально-технологічної) практики студенти готують такі матеріали (після закінчення проходження практики студенти протягом **п'яти днів** подають керівнику практики таку документацію):

1. Письмовий звіт про проходження виробничої (соціально-технологічної) практики, підписаний безпосередньо керівником від бази практики та завірений печаткою навчального закладу.
2. Щоденник виробничої (соціально-виховної) практики.
3. Комплект матеріалів виробничої (соціально-виховної) практики:
 - характеристика на дитячий колектив;
 - протоколи діагностичних матеріалів щодо технології роботи з важковиховуваним учнем.
 - плани-сценарії проведених соціально-виховних заходів (2 заходи) - (фото або відео фіксація проведених соціально-виховних заходів додається обов'язково).
 - виконані індивідуально-дослідні завдання.

- фото-, відео-матеріали про проходження практики;
- презентація про проходження виробничої (соціально-технологічної) практики.

ВИРОБНИЧА (ПСИХОЛОГІЧНА) ПРАКТИКА

за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка»

Мета виробничої (психологічної) практики – формування навичок практичної роботи, необхідних для самостійного здійснення психологічної діяльності, забезпечення професійної компетентності студентів у сфері психодіагностичної, психокорекційної та психоконсультаційної роботи.

Плановані результати освоєння освітньо-професійної програми:

ПРН 01 Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв’язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між соціальними подіями та явищами.

ПРН 03 Ідентифікувати, формулювати і розв’язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПРН 04 Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

ПРН 05 Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПРН 06 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПРН 09 Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

ПРН 10 Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПРН 11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних

стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 17 Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 18 Налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.

У результаті освоєння студентами практики повинні бути сформовані визначені освітньо-професійною програмою наступні **компетентності**:

інтегральна компетентність (ІК)

ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

загальні компетентності (ЗК)

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети

ЗК 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

фахові компетентності спеціальні (ФК)

ФК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

ФК 3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК 5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.

ФК 6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

ФК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

ФК 10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

ФК 17. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

ФК 18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

Основні завдання практики:

- ознайомлення з нормативно-правовими основами діяльності практичного психолога;
- знайомство з умовами, основними напрямками та формами практичної діяльності психолога;
- закріплення практичних навичок, необхідних для самостійного здійснення психологічної діяльності;

- формування навичок підготовки та проведення психодіагностичного дослідження;
- опрацювання форми складання протоколу дослідження;
- аналіз змісту діяльності психолога, її психокорекційної складової;
- вивчення методів, методичних прийомів, форм організації та проведення психокорекційної роботи психолога;
- розробка та впровадження програми психокорекційної роботи у професійну діяльність.

Загальні критерії оцінювання практики здобувачів

Зміст критеріїв оцінювання	Шкала ECTS	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
Здобувач освіти цілком виконав програму практики, виявив при цьому високий рівень опанування програмного матеріалу, самостійність, уміння робити висновки та узагальнення. Засвідчив належну фахову та методичну підготовку, показав високу загальну, професійну й мовну культуру, здатність до самоаналізу власної діяльності. Вчасно надав належно оформлену документацію.	90-100	A	Відмінно
Здобувач освіти цілком виконав програму практики, виявив при цьому достатній рівень компетентності. Здобувач освіти вільно володіє навчальним матеріалом, уміло використовує професійну та наукову термінологію. Документацію оформлено якісно та надано вчасно, однак у процесі роботи були незначні фактичні або методичні недоліки.	82-89	B	Добре
Здобувач освіти цілком виконав програму практики. Здобувач освіти вільно володіє навчальним матеріалом, уміло використовує професійну та наукову	74-81	C	

термінологію., однак в роботі допущено незначні помилки. Документацію оформлено якісно та надано вчасно, однак у процесі роботи допущено незначні фактичні або методичні помилки.			
Здобувач освіти частково виконав програму практики: відтворив значну частину вивченого матеріалу, виявив базові знання, однак не виказував самостійності під час проходження практики. Документацію надано невчасно або її оформлення не відповідає вимогам.	64-73	D	Задовільно
Здобувач освіти частково виконав програму практики: допустив помилки під час проведення, виконання завдань, простежується безвідповідальне ставлення студента до практики. Документацію надано повністю, однак її оформлення не якісне або не повне.	60-63	E	
Здобувач освіти не виконав більшості завдань практики. Отримав негативний відгук про роботу під час практики. Виконав лише окремі види робіт. У такому разі здобувач освіти може повторно пройти практику для доопрацювання невиконаних завдань та її захистити.	35-59	FX	Незадовільно
Здобувач освіти абсолютно не виконав програму практики або не з'явився на практику. Є потреба повторного проходження педагогічної практики.	1-34	F	

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ

До захисту допускаються здобувачі, які повністю виконали програму практики, представили звітну документацію відповідно до встановленої форми та одержали позитивну характеристику керівника від бази практики. Захист підсумків навчальних та виробничих практик бакалаврів здійснюється під час проведення підсумкової конференції у призначений керівником практики термін, у присутності комісії, що

призначена завідувачем кафедри. захист звітної документації з практики здійснюється усно. Під час захисту практики, крім офіційної звітної документації, бакалаври розповідають про свій досвід, який вони набули у процесі проходження практики, особисті міркування та побажання. Підсумкова оцінка за проходження виробничої практики виставляється з урахуванням відгуків і запропонованих оцінок керівників від бази практики, оцінок методистів від кафедри / факультету та якості оформлення звітної документації. За умови успішного захисту навчальних та виробничих практики ставиться оцінка, яка вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку здобувача керівником практики. Оцінка за практику виставляється за результатами виконання програми практики та індивідуальних завдань, особисто виконаних здобувачем. Оцінка з практики враховується нарівні з іншими оцінками, які характеризують успішність здобувача. Під час визначення рівня академічної успішності при отриманні диплому разом з іншими оцінками здобувача враховуються оцінки за практику.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Леонова В. І. Організація навчальних та виробничих практик студентів спеціальності «Соціальна робота». *Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (15 червня 2022 року), Одеса: 2022, С. 113-115
2. Леонова В.І. Впровадження педагогічних умов у процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до професійної діяльності. Інноваційні технології у підготовці студентів педагогічних ЗВО : монографія. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2021. С - 199-238.

Допоміжна література:

1. Леонова В.І. Соціальне виховання дітей засобами культурно-дозвіллевої діяльності в умовах воєнного стану. *Найновітє постиження на європейската наука – 2022*: матеріали за XVII міжнародна научна практична конференция, 17 - 25 юни, 2022, Софія.Болгария , 96 с. С-89-94.
2. Леонова В.І.,Богданова І.М., Паскаль О.В. Формування особистості фахівців соціономічної сфери: стратегія і тактика : монографія. Одеса : 2017. С. 162-221.
3. Леонова В.І., Коваленко Н., Смазнова Д. Організація свята «магія» як реалізація благодійного проекту. *Науковий вимір соціальних та педагогічних проблем сьогodenня*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Одеса, 2021. С-45.
4. Леонова В.І. Методи діагностики соціальної роботи з дітьми з особливими потребами. *International scientific and practical conference «Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning»*: conference proceedings, February 26-27, 2021. Vol. 1. Wloclawek, Republic of Poland. P. 57-60.
5. Леонова В.І., Віщукаєва К.М. Розвиток професійної майстерності майбутніх соціальних працівників. *Інноваційна педагогіка*, Одеса. 2020. Вип. 27. Том 1. С. 124–127.
6. Леонова В.І., Вігурська В. Підготовленість майбутніх соціальних працівників до розробки та впровадження благодійних акцій в межах ВНЗ .Студентські соціальні ініціативи : реалії та перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Одеса, 24 квітня 2020 р.). Одеса, 2020. С. 33-38
7. Леонова В. І. Наставництво як форма соціальної підтримки дітей у закладах соціального захисту. *Інноваційна педагогіка* : Одеса, 2019. Вип. 13. Том 2. С. 133–136.
8. Леонова В. І., Тюріна М. Організація благодійної ярмарки «Хеллоуїн» як реалізація волонтерського проекту. *Науковий вимір соціальних та педагогічних*

проблем сьогодення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Одеса 2018. С. 12–15.

9. Леонова В.І., Вихристюк К. Організація соціально-педагогічної діяльності щодо згуртованості учнівського колективу . *Студентські соціальні ініціативи : реалії та перспективи* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Одеса, 20 квітня 2018 р.). Одеса, 2018. С. 44–48.

1. Леонова В.І., Хмара О. Соціально-педагогічна робота з конфліктними дітьми в загальноосвітній школі. *Студентські соціальні ініціативи : реалії та перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Одеса, 20 квітня 2018 р.). Одеса, 2018. С. 220–223.

2. Леонова В.І., Віщукаєва К.М. Експериментально-дослідна робота щодо виявлення лідерських якостей в учнівській молоді. *Інноваційна педагогіка*, 2020. Вип. 21. Том 2. С. 181–186.

3. Леонова В.І., Бац А. Експериментально-дослідна робота щодо соціально-психологічної діяльності з дітьми групи ризику в загальноосвітніх закладах. *Науковий вимір соціальних та педагогічних проблем сьогодення*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Одеса, 2020. 269 с. С-13

4. Леонова В. І., Ланова Д. Експериментально-дослідна робота з дітьми основної школи із асоціальних сімей. *Науковий вимір соціальних та педагогічних проблем сьогодення*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Одеса, 2020. 269 с. С-222.

5. Леонова В.І., Віщукаєва К.М. Експериментальна програма щодо соціально-педагогічної адаптації учнів з особливими потребами в шкільному середовищі. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. С. 176–179.

6. Леонова В.І., Поросюк Н. Конфліктність між батьками та дітьми-підлітками як педагогічна проблема. *Науковий вимір соціальних та педагогічних*

проблем сьогодення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Одеса, 2021. С-78.

7. Леонова В. І., Антипова Г. Діагностика рівнів базових особових потреб-мотиваторів підлітків. *Науковий вимір соціальних та педагогічних проблем сьогодення*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. Одеса, 2021. С- 8-11

Інформаційні ресурси в інтернеті:

1. <http://www.rada.gov.ua> – Верховна рада України;
2. <http://www.mon.gov.ua> – Міністерство освіти і науки України;
3. <http://www.msp.gov.ua>. – Міністерство соціальної політики України.
4. <https://dspace.pdpu.edu.ua> – Репозитарій Університету Ушинського;
5. <https://library.pdpu.edu.ua> – Бібліотека ПНПУ імені К.Д. Ушинського;
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.